

SPRAVODAJ

SPS pri SAV

Ročník III, 2004, č. 5
SPS pri SAV, Nám. J. Herdu 2, 91701 Trnava

Pr í h o v o r

Od VZ našej vedeckej spoločnosti uplynulo niekoľko týždňov. Mnohé z jeho uznesení (uvádzame ich na prvej strane) sa zrealizovalo ihneď, niektoré úlohy sme začali koncepčne premýšľať, o niektorých vieme už teraz, že budú tvrdým orieškom. Pripomením iba novú tvár našej webovskej stránky, ktorá je nielen krajšia, ale aj prehľadnejšia. Rád tu poďakujem jej tvorcovi R. adovi Štefančíkovi.

Člen SPS tu teraz najde všetky dôležité dokumenty a informácie o spoločnosti, o jej rokovaníach. Novým členom budú asi chýbať naše Spravodaje od roku 2002. Nájdú ich tiež na webovskej stránke. V novej rubrike sú informácie o katedrách pedagogiky, ktoré sme prevzali so súhlasom časopisu Pedagogická revue.

Postupne sa začnú objavovať v rubrike Publikácie všetky príspevky doručené redaktorkám (M. Sirotová a B. Holubová) a vedeckému redaktorovi doc. dr. J. Danekovi. Naša technická redaktorka ich upravila tak, aby sme ich mohli neskôršie zverejniť aj ako zborník z konferencie. Všetko záleží na našich sponzoroch, ktorých sme oslovili a čakáme na ich rozhodnutie.

Problémom zostáva dostupnosť našej www. Preto rád aj v tomto príhovore zopakujem cestu: www.ucm.sk. Kliknite na ľavej strane FF. Kliknite na pravej strane webovskej stránky FF Slovenská pedagogická spoločnosť.

V tomto čísle Spravodajcu SPS najdete aj odpovede na niekoľko zaujímavých otázok, ktoré som si dovoľil dať členom výboru SPS. Bol by som veľmi rád, aby sa aj takto predstavili svojim voličom. Väčšina je dostupná aj e-mail poštou. Prosím, aby ste sa s nimi kontaktovali ak máte záujem o konkrétne otázky.

Rada slovenských vedeckých spoločností rozhodla o finančnom príspevku pre našu spoločnosť: dostali sme príspevok na našu konferenciu a VZ,

na konferenciu o sociálnej pedagogike ,na spravodaj a na spracovanie prehľadového materiálu o pedagogickom výskume v príprave učiteľov.

Prof. Ladislav Macháček, predseda SPS pri SAV

T r n a v a 2 1 . 6 . 2 0 0 4

U Z N E S E N I A V Z S P S P R I S A V 6.2.2004, Trnava

Valné zhromaždenie

Schvaľuje:

Mandátový, volebný a návrhový komisiu

Správu o činnosti výboru SPS za roky 2002-2004 prednesenú predsedom prof. L. Macháčkom s pripomienkami,

Správu RK SPS prednesenú Dr. Holkovičom

Plán aktivity SPS pri SAV na funkčné obdobie 2004-2006

Odporúča

aktualizovať webovsú stránku SPS (Macháček),

prezentovať výskumné úlohy na webe SPS (Kryston),

pripravovať pre členov a záujemcov o členstvo v SPS Spravodaj (Macháček, Černotová)

rozvíjať spoluprácu s vedeckými spoločnosťami v Česku, Poľsku, Rakúsku a Maďarsku (spoločne)

hľadať partnera na nadnárodnej európskej alebo svetovej úrovni (spoločne)

hľadať zodpovedných vedúcich nových sekcií a pobočiek (Lokšová)

systematicky sa venovať zriadeniu ústavu pre základný pedagogický výskum v spolupráci SAV, MŠ SR a FF UCM v Trnave (Danek, Macháček)

vypracovať koncepciu súťaže o najlepšiu magisterskú alebo doktorandskú prácu v odbore pedagogika (Obdržálek, Račeková)

spracovať a udržiavať adresár členov SPS (Pavlov)

pripraviť koncepciu pre druhú vedeckú konferenciu spojenú s VZ v roku 2006 (Macháček, Danek)

Berie na vedomie

zloženie Výboru na roky 2002-2004:

Prof. L. Macháček. – FF UCM v Trnave,
Doc. J. Danek, – FF UCM v Trnave,
Doc. M. Černotová, – KP FF PU Prešov,
Prof. I. Lokšová - PF UPJŠ Košice,
Dr. M. Kryston, – KP PF UMB B. Bystrica,
Peadr. V. Michalička – Múzeum školstva a
pedagogiky, Bratislava, Prof. Z. Obdržálek – KP
PF UK Bratislava, PhDr. I. Pavlov – Prešov,
PhDr. K. Račeková - Nitra

Člen Revíznej komisie: prof. Ondrejkovič
Dr. Holkovič

Výsledky hlasovania Výboru SPS pri SAV pri
voľbe funkcionárov SPS pri SAV

*Predseda: L. Macháček, podpredseda:
M. Černotová a vedecký tajomník: J. Danek*

Predstavujeme Vám

Predseda L. Macháček (L.M.), podpredseda M. Černotová (M.Č.), tajomník J. Danek (J.D), členovia výboru M. Kryston (M.K.), I. Lokšová (I.L.), V. Michalička (V.M.) odpovedajú na otázky, ktoré umožňujú charakterizovať niektoré aktuálne otázky pedagogickej vedy.

Dovoľujeme si Vás požiadať o zaslanie odpovedí na tieto otázky na našu adresu (Ladislav.machacek@ucm.sk). Pokúsime sa niektoré uviesť na www.

Prečo ste sa stali pedagógom?

L.M. Pochádzam z rodiny, v ktorej matka urobila v tom čase celkom nezvyčajnú sociálnu mobilitu a profesnú kariéru až po narodení svojich detí. Urobila si po roku 1945 maturitu a úspešne skončila pedagogickú fakultu. Ako si pamätám učila na základnej škole, neskoršie pôsobila ako vychovávateľka na internáte pre učňovskú mládež a napokon ako učiteľka v školskej družine. Iba nedávno som bol svedkom milej udalosti, keď jedna z jej bývalých kolegyňiek, čerstvá dôchodkyňa, sa k nej dnes už 84 ročnej, srdečne prihovarila. Takýchto stretnutí so žiakmi a mladšími kolegami má dobrý učiteľ veľa a ich

priznanie sa k svojmu učiteľovi na verejnosti je uznaním, neopakovateľnou a nezameniteľnou odmenou v čase, keď peniaze už nič neznamenajú. Ako vedecko-výskumný pracovník SAV som vlastne až po roku 1989 získal možnosť pôsobiť ako učiteľ na vysokej škole. Musím uviesť, že táto skúsenosť mi poskytuje nové podnety aj pre výskumnú prácu v oblasti pedagogických vied.

J.D. Pri rozhodovaní o profesionálnej ceste sa vyskytnú rozličné podnety a plány, ktoré vo väčšej, či menšej miere ovplyvňujú životnú cestu. Po neúspešnom snažení sa o vojenskú dráhu v odbore letectva a absolvovaní vojenskej služby som sa rozhodol pre ďalšiu záujmovú oblasť a to dejepis a slovenský jazyk, ktoré som študoval ako súčasť študijného odboru učiteľstvo všeobecnovzdelávacích predmetov. Počas tohto štúdia som sa dostal do kontaktu a do podrobnejšieho štúdia pedagogiky a zistil, že je to zaujímavá veda o človeku. Potom prišla šanca pokračovať v štúdiu a vedeckej príprave v Ústave experimentálnej pedagogiky SAV, možnosť spolupracovať s takými ľuďmi, osobnosťami ako prof. PhDr. Ondrej Baláž, DrSc., akademik Gustáv Pavlovič, DrSc., prof. PhDr. Rudolf Štepanovič, DrSc., prof. PhDr. Jozef Matej, DrSc., akademik Ondrej Pavlík, DrSc. a ďalší a bolo rozhodnuté.

M.K. Keďže sa v našej rodine „historicky“ nevyskytuje žiadny učiteľ, určite najdôležitejšou úlohou v tomto smere zohral fakt, že som mal veľké šťastie na výborných učiteľov. Myšlienku stať sa učiteľom som vyjadril údajne už v 6. ročníku základnej školy – (podľa slov mojej učiteľky slovenského jazyka) – som teda asi vzorový príklad vydarenej pedagogicko-profesijnej orientácie.

M.Č. V mojom prípade je to pravdepodobne „dedičná výsada“ alebo dedičné postihnutie? V našej rodine som predstaviteľkou 4-tej generácie učiteľov, takže bolo akosi samozrejmosťou ísť študovať pedagogiku a psychológiu. V mojom povolani na FF PU v Prešove integrujem učiteľstvo s pedagogickou a psychologickou vedou. (Aj keď v rannom detstve som chcela byť poľnohospodárskou inžinierkou!) Celý rytmus môjho života sa od narodenia po dnešok neriadi kalendárnym začiatkom nového roku, ktorý začína 1. januárom. Pre mňa Nový rok začína vždy 1. septembrom

I.L. Pedagógom som sa stala preto, že som od mladosti prosociálne založená. Po dlhoročnom pôsobení v základnom školstve, po roku 1989 som na základe úspešného konkurzného konania bola prijatá na miesto vysokoškolského učiteľa na katedru pedagogiky, kde som začala pracovať aj v teoretickej rovine pedagogickej vedy.

V.M. Ak mám hovoriť o ceste k mojej pedagogickej profesii (historik pedagogiky v múzeu), tak konštatujem, že ma k nej priviedlo štúdium na bývalej Strednej knihovníckej škole v Bratislave, kde sa vyučoval predmet pedagogika dospelých a potom na vysokej škole to bol vplyv prof. PhDr. Jozefa Máteja, DrSc., ktorý ma priviedol k záujmu o dejiny pedagogiky.

Prečo si myslíte, že vedecká spoločnosť je dôležitou pre spoločenstvo slovenských pedagógov a v čom spočíva jej poslanie?

L.M. Slovenská pedagogická spoločnosť patrí do veľkej rodiny vedeckých spoločností združených pri SAV (je ich asi 50). Slovenská republika zo svojho rozpočtu im prideliť malú finančnú podporu, aby rozširovali vedecké poznatky medzi verejnosťou, aby sa jednotlivci i výskumné skupiny združovali v záujme rozvoja vedeckého poznania, ako aj v záujme výchovy novej mladšej generácie odborníkov pre oblasť učiteľského vzdelávania a sociálnej práce. Od obnovy prekročil počet členov SPS stovku, má svoj Spravodaj, svoju webovskú stránku, fungujúce sekcie, má za sebou prvú celoslovenskú konferenciu na kľúčovú tému Pedagogický výskum. To všetko je však iba začiatok.

J.D. Slovenská pedagogická spoločnosť pri SAV je slovenská organizácia pedagógov, ktorá má na vedeckej úrovni sledovať efektívnu cestu, opatrenia a riešenie úloh slovenského školstva. Ako odborná organizácia nie je viazaná na politický program žiadnej strany a na základe vedeckých poznatkov môže ukazovať najpriateľnejšiu cestu výchovy a vzdelávania. V tomto zmysle musí mať usmerňujúcu silu pred ostatnými, ktorí pri uvažovaní o budúcnosti školstva zabúdajú na najpodstatnejší subjekt – človeka.

M.Č. Život každého z nás je vyplnený množstvom každodenných a bežných ľudských, rodičovských, občianskych, povinností. Podľa mojich predstáv je existencia a fungovanie vedeckej spoločnosti,

členstvo v nej a účasť na jej aktivitách pre každého člena, záujemcu „zastavením sa na chvíľu vo svete čistej vedy“ a ponorením sa do oblasti záujmu, do diskusie s ľuďmi z rôznych oblastí školstva, ktorí sú srdcom zaangażovaní a nadšení pre určitú problematiku, pre vybranú vednú disciplínu, pre hľadanie a riešenie vedeckých otázok, pre získanie nových informácií bez ostychu, bez závisti. Je to hlavne pôda, kde by mal mať každý (aj ja) možnosť naučiť sa niečo nové, rozvíjať rozmer svojho vedeckého obzoru.

M.K. Renomé určitej vedy je explicitným vyjadrením kvality praxe, čo samozrejme platí aj opačne. Často sa stáva, že na rôznych stretnutiach si pracovníci pôsobiaci v oblasti pedagogickej teórie aj praxe navzájom povedia čo ich trápi a čo by sa s tým malo robiť. Pedagogickej komunite je to vcelku jasné. Vedecká spoločnosť ako jeden z reprezentatívnych orgánov tejto komunity má možnosti prezentovať a presadzovať tieto „potreby“ aj vo vzťahu k iným inštitúciám.

I.L. Slovenská pedagogická spoločnosť má ako stavovské a profesijné spoločenstvo pedagógov osobitný význam pre našu pedagogickú obec najmä v súčasnom období, keď spoločenský status pedagóga a finančné ohodnotenie práce učiteľa nezodpovedá jeho významu pre slovenskú spoločnosť. Poslanie a pôsobenie pedagógov na všetkých stupňoch škôl má osobitné postavenie najmä pri výchove mladých obyvateľov z pohľadu nielen národného, ale aj z hľadiska vzdelávania budúcich občanov integrujúcej sa Európy, ktorí budú mať možnosť uplatniť získané vzdelanie a vedomosti na medzinárodnom trhu práce.

Tomuto spoločenskému významu rola pedagóga v našej spoločnosti vôbec nezodpovedá ani morálnemu, finančnému a sociálnemu oceneniu tejto profesie. Jedným z hlavných poslání SPS by v týchto intenciách malo byť všestranné podporovanie a upevňovanie spoločenskej prestíže slovenských pedagógov, presadzovanie ich uplatnenia v spoločnosti a šírenia dobrého mena slovenskej pedagogickej obce a to aj formou všestrannej podpory rozvoja ich propagačnej, publikačnej a vedeckej činnosti. Cieľom naplnenia tohto poslania by malo byť dosiahnutie takej úrovne povedomia občanov našej spoločnosti, v rámci ktorého by status profesie pedagóga bol rovnocenný so statusom odborníkov z iných spoločenských vied – psychologov, lekárov a pod. (s tým súvisí aj úsilie o dosiahnutie adekvátneho finančného ocenia tejto profesie).

Hlavnou orientáciou činnosti SPS okrem spoločensko-organizačných aktivít, vydávania periodika a šírenia informácií o činnosti spoločenstva slovenských pedagógov musí byť preto oblasť prípravy budúcich učiteľov na učiteľských fakultách, podpora celoživotného vzdelávania učiteľov a podpora projektov rozvíjajúcich pedagogickú vedeckú a výskumnú činnosť (napr. aj oceňovanie najlepších výsledkov mladých vedcov, autorov v pedagogických vedách, atď.).

V.M. Každá profesijná komunita by sa mala spoločovať a na pôde vzájomného porozumenia by mala viesť dialóg o hľadaní ciest a riešení svojich problémov.

Ako chcete Vy osobne prispieť k naplneniu tohto poslania?

L.M. Pre spájanie záujmov tak diferencovaného spoločenstva, jednotlivcov, ale najmä tímov pracovníkov katedier pedagogiky, celých kolektívov pedagogických fakúlt alebo výskumných ústavov treba hľadať osobitné formy spolupráce. Pritom treba preukázať veľkú prezieravosť a trpezlivosť. Je niekoľko projektov, ktoré sme kreovali na valnom zhromaždení a ktoré nemôžu organizovať tzv. Veľkí aktéri vo sfére pedagogického výskumu samostatne bez spolupráce s inými. To je parketa pre „združenie“, ktoré môže takúto koncepčnú a organizátorskú prácu uskutočniť bez toho, aby sa to mohlo dotknúť záujmov alebo prestíže všetkých zúčastnených partnerov. Práve naopak. Súťaž mladých magistrów a doktorandov o najlepšiu výskumnú prácu, evidencia projektovaných, riešených a vyriešených výskumných úloh, hľadanie partnerov medzi zahraničnými vedeckými spoločnosťami – to je iba najstručnejšia enumerácia toho, čo chce SPS urobiť pre svojich členov v roku 2004-2005.

J.D. K naplneniu tohto odborného poslania môže jednotlivec i skupina prispieť serióznou vedeckou prácou, pedagogickou činnosťou a publikačnou činnosťou s poukazovaním na existujúce nedostatky a navrhovaním primeraných postupov. Primeranou mierou aj organizačnou činnosťou.

M.Č. Na Katedre pedagogiky FF PU existuje tradícia tzv. študentských aktívov ako i študentská sekcia Slovenskej pedagogickej spoločnosti. Cestou nich je možné rozvíjať a prehľbovať u študentov záujem o pedagogickú vedu. Vrátením

sa ku realizácii ŠVOČ – ktorá sa žiaľ v ostatných rokoch umlčala, budem posilňovať povedomie o existencii Slovenskej pedagogickej spoločnosti. Rovnako – cez plánované aktivity priamo na pôde tzv. Východoslovenskej pobočky pedagogickej spoločnosti mám konkrétny podiel na jej činnosti. Mojou konkrétnou úlohou je pripraviť jedno z čísiel Spravodaja. Chcem v ňom predstaviť vybrané pedagogicko-výskumné aktivity študentov odboru pedagogika, kolegov z fakúlt PU, ako i problémy ktoré sú spojené so stredným pedagogickým školstvom.

M.K. Banskobystrický región patrí medzi historicky etablované, ale aj perspektívne centrá rozvoja pedagogickej teórie a praxe. Chcel by som pomôcť k jeho prezentácii v širšom národnom aj medzinárodnom kontexte.

I.L. Ako riadny profesor pedagogiky sa budem usilovať prispieť k naplneniu tohto poslania predovšetkým publikačnou činnosťou (vydávanie monografií) a prezentáciou svojich poznatkov na medzinárodných vedeckých konferenciách, realizáciou slovenských a medzinárodných grantových a výskumných projektov

V SPS by som rada vytvorila sekciu didaktiky, ktorá by mohla odborne pôsobiť v rôznych oblastiach edukačných aktivít – napr. pri poskytovaní poradenstva učiteľskej verejnosti, cez podporu rozvíjania výskumnej činnosti, až k rovine popularizácie najnovších poznatkov didaktiky a zaujímanie odborných postojov k rôznym problémom v edukačnej praxi.

V.M. Keďže mám predchádzajúcu skúsenosť, ponúkam znalosť postupu vybavovania zápisu do notárskej listiny prijímateľov 2% dane z príjmu.

Ktorú svoju publikáciu alebo projekt pokladáte za najprínosnejší pre pedagogickú vedu?

L.M. Momentálne riešim dva medzinárodné projekty Európskej komisie: *Mládež a európska identita* a *Politická participácia mládeže*. Ich riešenie môže prispieť k rozvíjaniu mojej srdečnej témy *výchova mládeže k participatívnemu občianstvu*. Tejto oblasti sa venujem aj v publikácii *Kapitoly zo sociológie mládeže (UCM, 2002)*. V súbore textov „*Mládež, participácia, demokracia*“ (CD ROM UCM, 2003) som s istou dávkou odvahy zaradil aj metodiky práce s mládežou. Čakám s pokorou na akúkoľvek odozvu odborníkov z praxe.

J.D. Je ťažké hodnotiť vlastný prínos cez publikáciu alebo projekt. Venujem sa oblasti teórie výchovy a myslím, že niečo som priniesol do sféry pracovnej výchovy a odborného vzdelávania, ale za malú a reálnu kvapku prínosu pokladám svoju publikáciu Spoločnosť a výchova charakteru (Bratislava, Elán, 2000).

M.K. Osobne som spokojný s tým, že sa nás spolu s kolegyňou *Dr. G. Sabolovou, CSc.* podarilo v roku 2003 napísať publikáciu „*Úvod do andragogiky a psychológie dospelých*“, pretože ide o prvú knižku tohto typu, ktorá má pôvod na Univerzite Mateja Bela v Banskej Bystrici, kde sa edukácia dospelých intenzívne realizuje.

M.Č. Je možné uviesť moju stať : Študent učiteľstva – „peripetie“ prípravy na fakulte. In: Beňo, M a kol., *Učiteľ v procese transformácie spoločnosti*. Bratislava: ÚIPŠ z roku 2001. Sú nej sústredené mnohé informácie, ktoré priniesla moja niekoľkoročná výskumná činnosť na FF PU z oblasti pregraduálnej prípravy budúcich učiteľov. Z čias, keď som pracovala v oblasti pedagogiky vysokých škôl je to publikácia: *Zvyšovanie pedagogickej kvalifikácie učiteľov vysokých škôl – stav a perspektívy z r. 1994*

I.L. Za prínosné monografie pre pedagogické vedy pokladám:

1. LOKŠOVÁ, I. - Lokša, J.: *Cez relaxáciu k tvorivosti v škole*. Prešov: ManaCon 1996,
2. LOKŠOVÁ, I. - Lokša, J.: *Teória a prax tvorivého vyučovania*. Prešov: ManaCon 2001,
3. LOKŠOVÁ, I. - Lokša, J.: *Pozornosť, motivácia, relaxácia a tvorivosť detí ve škole*. Praha: Portál 1999.
4. LOKŠOVÁ, I. - Lokša, J.: *Tvorivé vyučovanie*. Praha: Grada Publishing 2003, 208 strán.

V.M. Mám za sebou len jednu väčšiu publikáciu, *Dejiny oravského školstva* (Bratislava 2001), ktorá spracováva po prvý raz súhrnne vývoj školstva tohto regiónu. Je čiastkou môjho úsilia v budúcnosti spracovať podobným spôsobom aj dejiny ďalších regiónov a získať tak obraz o celoplošnom vývoji školstva (resp. škôl) na našom území a doložiť tak faktograficky jeho vplyv na rast kultúry a vzdelanosti.

Mohli by ste vymenovať jednu alebo dve publikácie-vedecké štúdie a uviesť stručne prečo predstavujú podľa Vás to najlepšie v pedagogickej literatúre?

L.M. Iba nedávno som prelistoval vedeckú pozostalosť môjho učiteľa a priateľa doc.J. Suchého a zostavil som z nej súbor jeho najlepších štúdií pod názvom *Generačný problém ako spoločný problém generácií (SSS pri SAV, 2003)*. Možno ju najst' na www. našej spoločnosti. Jeho práce z roku 1968, 1988 a 1992 sa vyznačujú vzácnou filozoficko-metodologickou jednotou a posolstvom pre pedagogickú prácu s mladou generáciou. Odporúčam ju do pozornosti všetkým, ktorí sa venujú výchove a socializácii mladej generácie.

M.Č. Je veľmi ťažké odpovedať na túto otázku. Nebudem konkretizovať diela, ale priznám sa, že pre mňa sú príkladným zdrojom pedagogickej metodológie, dialektiky myslenia, rozvážnosti uvažovania, medzinárodného porovnávania, všetky state či samostatné publikácie českej profesorky Jarmily Skalkovej a mladších českých autorov pedagogicko-psychologicky orientovaných, napr. prof. Jiřího Mareša, doc. Stanislava Štecha.

Predsa len uvediem publikáciu, ktorú považujem za obrovský zdroj svetových informácií v oblasti pedeutológie. Je to kniha : Aderson,L.W. 1995 :*International Encyclopedia of Teaching and Teacher Education*. Vydaná bola v Cambridge. Je mojím veľkým želaním, aby takáto publikácia bola v každej univerzitnej knižnici a ešte väčším želaním by bolo, aby sa našli peniaze na preklady niektorých vybraných častí z takýchto výnimočných publikácií. Jeden z nich možná zaradíme i do „nášho“ čísla Spravodaja SPS.

J.D. Najvýznamnejší podnet pre mňa znamenajú mnohé publikácie, či štúdie, ale najvýraznejšie na mňa zapôsobili publikácia nemeckého autora A. Gruschku, *Bürgerliche Kälte und Pädagogik (Moral in Gesellschaft und Erziehung)*, Wetzbar 1994 a publikácie M. Žilínka – *Étos a utváranie mravnej identity osobnosti* (Bratislava, Iris, 1997) a *Európska dimenzia v morálnej kultivácii osobnosti* (Bratislava, UK, 1999). Podávajú totiž podnety na uvažovanie, že v spoločnosti je potrebné v prvom rade pozornosť venovať rozvoju osobnosti človeka v záujme, predovšetkým, medziľudských vzťahov:

M.K. Veľmi ma potešila skutočnosť, že roky 2002 a 2003 boli „úrodnými“ na práce z oblasti *Pedagogiky voľného času*.

MASARIKOVÁ, A. – MASARIK, P.: *Vybrané kapitoly z pedagogiky voľného času*. Nitra: 2002

KOMINAREC, I.: *Úvod do pedagogiky voľného času*. Prešov: 2003

KRYSTONĚ, M.: *Edukácia detí a mládeže vo voľnom čase*. Banská Bystrica: 2003

Vysoko v tomto smere hodnotím aj úroveň periodika *Mládež a spoločnosť*, ktoré podľa môjho názoru spĺňa požiadavky odbornej karentácie.

I.L. Za prínosné pre pedagogické vedy vydané na Slovensku pokladám najmä nasledovné monografie:

1. Švec, Š.: *Základné pojmy v pedagogike a andragogike*. Bratislava: IRIS 1995.

Monografia pána prof. Šveca rieši bazálny problém - objasňovanie základných termínov v pedagogike a andragogike z hľadiska súčasného stavu poznania, ktoré sú základom metodológie každej vedy. Túto monografiu pokladám pre slovenskú pedagogickú vedu za kľúčovú v období po roku 1989.

2. Švec, Š. a kol.: *Metodológia vied o výchove*. Bratislava: Iris 1998. Táto monografia kolektívu autorov doplnila medzeru v oblasti metodológie edukačného výskumu a poskytuje prehľad základných metód a interpretáciu metodológie výskumu jednak študentom, ale aj ostatným odborníkom pôsobiacim v edukačných vedách.

3. Průcha, J.: *Moderní pedagogika*. Praha: Portál 1997. Pán prof. Průcha vo svojej knihe uplatnil explanačný prístup k teórii výchovy, nie normatívny, pričom poskytol pedagogickej verejnosti analytický pohľad na smerovanie pedagogickej vedy v európskom kontexte. Na základe teoretického prehľadu, ktorý prezentoval vo svojej monografii možno edukačnú vedu ďalej rozvíjať a budovať.

V.M. Z môjho odboru, dejín pedagogiky, by som uviedol rozsiahlejšiu prácu Jozefa Máteja Martinské gymnázium a jeho miesto v dejinách z roku 1967, ktorá je, podľa môjho názoru, najeklatantnejším vzorom uplatnenia výskumnej metodiky v historicko-pedagogickej práci.

DISKUSIA

V našom Spravodaji sme nedávno uverejnili text na tému etiky pedagogickej profesie, ktorý pre nás pripravil prof. Š. Švec.

Obdobný materiál spracoval dr. E. Pajtinka a poskytol nám ho na zverejnenie.

Dúfame, že naši členovia si ich pozorne prečítajú a zašlú nám diskusné stanoviská alebo aj vlastné reflexie životných skúseností z tejto oblasti.

Etický kódex slovenského učiteľa

Všeobecné povinnosti

- 1) Stavovskou povinnosťou učiteľa, vychovávateľa, majstra odbornej výchovy, špeciálneho pedagóga (ďalej len učiteľ) je profesionálna starostlivosť o vzdelávanie a výchovu jednotlivca a spoločnosti v súlade so zásadami humanizmu, ľudskosti, všeobecnej prospešnosti, úcty ku každému jednotlivcovi.
- 2) Povinnosťou učiteľa je rozvíjať vo svojich žiakoch lásku k vzdelaniu, múdrosti, dobru, k svojim najbližším, celej spoločnosti a svojej slovenskej vlasti.
- 3) Svoje poslanie plní učiteľ bez ohľadu na náboženské vyznanie, rasu, spoločenský pôvod a národnosť svojich žiakov.
- 4) Povinnosťou učiteľa je byť za všetkých okolností vo svojich profesionálnych postupoch a rozhodnutiach nezávislý, objektívny a zodpovedný.
- 5) Učiteľ napomáha rodičom a žiakom uplatňovať právo slobodného výberu školy, výchovného a vzdelávacieho zariadenia.

II. Učiteľ a výkon jeho povolania

1. Učiteľ v rámci svojej odbornej a pedagogickej spôsobilosti vzdeláva a vychováva svojich žiakov spôsobom zodpovedajúcim najnovším poznatkom pedagogických a psychologických vied.
2. Učiteľ plní svoje poslanie nielen v rámci svojho pracovného času, ale pozitívne

- ovplyvňuje svoje okolie a spoločnosť za každých okolností.
3. Od učiteľa nemožno vyžadovať taký výkon povolania a také kroky a činy, alebo spoluúčasť na nich ak odporujú jeho svedomiu s výnimkou prípadov na ochranu života a zdravia.
 4. Učiteľ nesmie používať metódy a formy, ktoré majú negatívny dopad na výchovu a charakter osobnosti žiaka.
 5. Učiteľ používa svoje pedagogické majstrovstvo nielen voči bežne vychovávateľným a vzdelávateľným žiakom, ale aj zdravotne a osobnostne narušeným jedincem, ktorí sú ťažko vzdelávateľní a vychovávateľní.
 6. Učiteľ, ktorý vykonáva svoje povolanie je povinný dbať o svoj odborný rast a permanentne sa vzdelávať, orientovať sa v najnovších trendoch a poznatkoch.
 7. Učiteľ je povinný pri výkone svojho povolania primerane chrániť pedagogickú dokumentáciu pred neoprávnenou zmenou, zničením alebo zneužitím.
 8. Učiteľ nesmie používať metódy alebo formy práce, ktoré ohrozujú zdravie alebo mravný vývoj žiaka a spoločnosti.
 9. Učiteľ sa počas výchovno-vzdelávacieho procesu nesmie riadiť a brať na zreteľ komerčné hľadisko, vlastný prospech a úžitok ale výlučne svojim svedomím, pozitívnymi výchovnovzdelávacími potrebami žiaka a vedeckými poznatkami.
 10. Učiteľ má právo i povinnosť zúčastňovať sa na verejnosti, v elektronických a printových médiách prezentácií pedagogických tém a problémov a viesť o nich dialóg so širšou verejnosťou.
 11. Učiteľ nesmie používať nedôstojné metódy a formy svojho pôsobenia smerujúce k ponížovaniu žiaka, znížovaniu jeho sebavedomia a sebaúcty.
 12. Učiteľ je oprávnený zúčastňovať sa prezentácie pozitívnych výsledkov svojej práce, práce svojej školy alebo školského zariadenia. Informácie o svojej práci, práci svojho výchovno-vzdelávacieho zariadenia musia byť pravdivé, vecné, výsostne informujúce a propagujúce pozitívne postupy a výsledky, pričom sa nesmie znevažovať práca iných učiteľov či výchovnovzdelávacích zariadení.
 13. Učiteľ sa nezúčastňuje podujatí a aktivít, ktoré znižujú jeho spoločenskú vážnosť

a prestíž a taktiež spoločenskú vážnosť a prestíž učiteľského povolania vôbec.

14. Učiteľ si má byť vždy a všade vedomý svojej národnej a spoločenskej úlohy a svojho vplyvu na okolie.

III. Učiteľ a žiak

1. Vzájomný vzťah učiteľa a žiaka, žiaka a učiteľa je postavený na vzájomnej úcte a pochopení, vzájomnej ústretovosti a podpore ich úloh v živote a spoločnosti.
2. Učiteľ si plní svoje profesionálne povinnosti voči všetkým žiakom rovnocenne bez zvyhodňovania jedných na úkor druhých, prihliada pritom na špecifické výchovné a vzdelávacie potreby jednotlivých žiakov, vyžadujúce si individuálny prístup.
3. Učiteľ sa správa k žiakovi korektne, s pochopením a trpezlivosťou. Nikdy sa neznižuje k hrubému a nemravnému konaniu.
4. Učiteľ rešpektuje žiaka ako rovnocenného partnera so všetkými občianskymi právami a povinnosťami a právami i povinnosťami vyplývajúcimi z Deklarácie práv dieťaťa.
5. Učiteľ má právo a povinnosť dohliadať na zdravý vývoj žiaka, v prípade jeho ohrozenia bezodkladne na to upozorniť rodičov, resp. zákonných zástupcov žiaka, prípadne príslušné orgány a inštitúcie.
6. Učiteľ nesmie napomáhať alebo sa zúčastňovať na porušovaní cti a dôstojnosti žiaka. Každý učiteľ je povinný oznámiť príslušným orgánom podozrenie z hrubého alebo krutého zaobchádzania a týrania žiaka, predovšetkým maloletých osôb.
7. Učiteľ je povinný zrozumiteľne a veku primerane v súlade s platnými základnými pedagogickými dokumentmi žiaka vzdelávať a vychovávať.
8. Učiteľ priebežne informuje žiaka jeho rodičov resp. zákonných zástupcov o výsledkoch spoločnej vzdelávacej a výchovnej práce, o prípadných problémoch, ťažkostiach a prípadných rizikách, ktoré môžu nastať.
9. Učiteľ priebežne spolupracuje so žiakom i jeho rodičmi resp. zákonnými zástupcami pri výbere najvhodnejšej perspektívnej vzdelávacej cesty a perspektívnej profesnej kariéry žiaka.

10. Učiteľ nesmie zneužiť dôveru a závislosť žiaka, rodičov resp. jeho zákonných zástupcov akýmkoľvek spôsobom.

IV. Vzťahy medzi učiteľmi navzájom

1. Základom vzťahov medzi učiteľmi na jednotlivých druhoch a stupňoch škôl a školských zariadení je vzájomne čestne, profesionálne, slušne a spoločensky korektné správanie sa spolu s kritickou náročnosťou, rešpektovaním svojich kompetencií a priznaním práva na odlišný názor.
2. Učiteľ kolegiálne spolupracuje s učiteľmi, ktorí súčasne vzdelávajú a vychovávajú žiaka, spolupracuje s učiteľmi, ktorých vzdelávaním a výchovou prešli a tými, ktorí budú žiaka vzdelávať a vychovávať v nasledujúcom období.
3. Učiteľ je povinný požiadať iného učiteľa o konzultáciu vždy, keď si to vyžaduje záujem žiaka a okolností. Závery je vhodné dokumentovať písomne.
4. Učiteľia sa navzájom podporujú a navzájom si pomáhajú bez ohľadu na to, na akom poste a na ktorej škole, či školskom zariadení pôsobia. Pestujú vzájomnú kolegiálnu, profesionalitu, úctu, hrdosť na svoje poslanie v slovenskej spoločnosti, štáte a európskej kultúre.
5. Učiteľia sa navzájom podporujú a pomáhajú si pri medzinárodnej spolupráci, ale aj ďalšom vzdelávaní vo svojom odbore, pri rozširovaní svojho kultúrneho a poznatkového obzoru, pri učení sa cudzích jazykov, informačných technológií a v ďalších oblastiach.
6. Učiteľia navzájom pestujú vzájomnú solidaritu a spolupatričnosť, svojim dielom prispievajú k medzinárodnej kooperácii a prestíži Slovenskej výchovno-vzdelávacej sústavy.

V. Vzťahy medzi učiteľom a slovenskou spoločnosťou

1. Povolanie učiteľa je akceptované ako spoločensky vysoko prospešné poslanie, ktoré si vyžaduje náležité spoločenské i finančné ohodnotenie (obvykle na úrovni najmenej 125% priemerného platu v spoločnosti).

2. Učiteľ sa aktívne zapája do odborných diskusií, podieľa sa na tvorbe koncepcie práce svojej školy, rezortu i koncipovaní vzdelávacej politiky štátu a národa.
3. Škola a učiteľ sú vo výkone svojej činnosti politiky a politickej moci. Spoločnosť robí všetky kroky pre to, aby bol výchovnovzdelávací proces a škola ako taká uchránená od zásahov a vplyvov politických prúdov a je vnímaná ako návodná inštitúcia mimoriadneho významu a poslania.

PhDr. Ľubomír Pajtinka

E-mailové adresy členov výboru SPS pri SAV na roky 2002-2004:

Prof. Mgr. Ladislav Macháček, CSc. – FF UCM v Trnave: ladislav.machacek@ucm.sk,

Doc. PaedDr. Ján Danek, CSc. – FF UCM v Trnave: Danek@zutom.sk

Doc. PhDr. Marta Černotová, CSc. – KP FF PU Prešov: cernot@saris.unipo.sk

Prof. PhDr. Irena Lokšová, - PF UPJŠ Košice: loksova@kosice.upjs.sk

Dr. Miroslav Kryston, CSc. – KP PF UMB B. Bystrica: mkryston@pdf.umb.sk

Prof. Dr. Zdenek Obdržálek, DrSc – KP PF UK Bratislava: kp@fedu.uniba.sk

PaedDr. Ivan Pavlov – MC Prešov: riaditel@mcpo.sk

Paedr. Katarina Racekova – UKF Nitra: kracekova@ukf.sk

Paedr. Vladimír Michalička, CSc- Múzeum školstva a pedagogiky. Hálova 16,85104 Bratislava

Spravodaj SPS, ročník III. Vydavateľ: Slovenská pedagogická spoločnosť pri SAV (L. Macháček, J. Danek);

Technická redakcia: PAMA, Bratislava. Príspevky neprešli jazykovou úpravou.